

LUIZA-CRISTINA GAVRILESCU

Drept civil. Persoanele

Probele. Prescripția

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

LUIZA-CRISTINA GAVRILESCU

Drept civil. Persoanele

Probele • Prescripția

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2026-

Capitolul I

Proba drepturilor subiective civile

1. Considerații generale privind proba

1.1. Noțiunea de probă

Proba reprezintă modalitatea prin care se face dovada dreptului civil subiectiv a cărui existență sau configurație este contestată de alte persoane decât titularul dreptului. În situația în care în legătură cu exercitarea unui drept subiectiv civil intervine un conflict pe care părțile implicate nu îl pot soluționa pe cale amiabilă, cel interesat se poate adresa instanței de judecată, pentru a decide asupra pricinii. Pentru a se putea pronunța în cauză, judecătorul trebuie să analizeze raportul juridic dedus judecății. Acest lucru este posibil prin intermediul operațiunii probațiunii, pe baza principiilor: *da mihi factum, dabo tibi ius* și *idem est non esse aut non probari* – ceea ce nu se dovedește se consideră că nu există.

Termenul de „probă” sau „dovadă” cunoaște mai multe accepțiuni¹:

- mijlocul folosit pentru stabilirea existenței unui fapt juridic, a existenței drepturilor subiective și a obligațiilor civile – se au în vedere „mijloacele de probă” a căror *admisibilitate* se apreciază de instanță;

- procedura de prezentare în fața organului jurisdicțional a mijloacelor de probă – „probațiunea judiciară” –, reprezentată de *administrarea probelor*;

- rezultatul obținut din realizarea acestui demers – formarea convingerii judecătorului, constând în *aprecierea probelor*.

Pentru dreptul material o relevanță deosebită o prezintă operațiunea de admitere a probelor (*decisoria litis*), întrucât vizează fondul cauzei, în timp ce administrarea și aprecierea probelor (*ordinatoria litis*) sunt operațiuni specifice dreptului procesual.

Cu toate acestea, regulile privind admisibilitatea probelor nu se mai regăsesc în Codul civil, ca în vechea reglementare, ci în noul Cod de procedură civilă, care a reunit toată materia probelor² – art. 249-382. În relațiile cu Statele Membre UE, Regulamentul (UE) 2020/1783 privind obținerea probelor, în vigoare din 01.07.2022³, instaurează o obligație de cooperare între jurisdicțiile Statelor Membre în domeniul obținerii probelor în materie civilă și comercială.

1.2. Obiectul probei

Obiectul probei este reprezentat de toate împrejurările – acte ori fapte juridice – care au dat naștere la dreptul subiectiv civil și obligația corelativă, deci izvoarele raportului juridic

¹ A se vedea V.M. Ciobanu, G. Boroș, Tr. C. Briciu, *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 245.

² Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în M. Of. nr. 247 din 4 octombrie 2015.

³ Regulamentul (UE) 2020/1783 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2020 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială (obținerea de probe) (reformare), *JO L 405, 2.12.2020, pp. 1-39*.

civil, conform art. 250 C. pr. civ. Nimeni nu este ținut de a proba ceea ce instanța este ținută să ia cunoștință din oficiu – art. 251 C. pr. civ.

Nu constituie obiect al probei:

- norma *juridică*: instanța de judecată trebuie să ia cunoștință din oficiu de dreptul în vigoare în România, acestea fiind de altfel prezumate drept cunoscute – art. 252 C. pr. civ. Prin excepție, partea interesată va fi ținută să facă dovada normelor nepublicate, a convențiilor, tratatelor și acordurilor internaționale aplicabile în România care nu sunt integrate într-un text de lege și a dreptului internațional cutumiar.

Cât privește dreptul străin, instanța are posibilitatea, nu și obligația, de a lua cunoștință din oficiu de dreptul unui stat străin, însă numai dacă acesta a fost invocat de părți – art. 253 C. pr. civ. Dovada legii străine se realizează conform prevederilor art. 256 C. civ.: „conținutul legii străine se stabilește de către instanța judecătorească prin atestări obținute de la organele statului care au edictat-o, prin avizul unui expert sau printr-un alt mod adecvat – alin. (1). Partea care invocă o lege străină poate fi obligată să facă dovada conținutului ei – alin. (2). În cazul imposibilității de a stabili, într-un termen rezonabil, conținutul legii străine, se aplică legea română – alin. (3)”. Rezultă, așadar, că legea străină se stabilește de către instanță, obligația părții de a proba conținutul legii străine fiind subsidiară față de obligația instanței.

Uzanțele, regulile deontologice și practicile statornicite între părți trebuie probate de cel ce le invocă. Regulamentele și reglementările locale trebuie dovedite de cel care le invocă numai la cererea instanței – art. 255 alin. (3) C. pr. civ. Proba acestora se face cu orice mijloace de dovadă, utilizându-se de regulă culegeri de obiceiuri, avize ale experților, atestări scrise ale persoanelor sau organismelor autorizate.

Deciziile Curții Constituționale, cele ale Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în recursuri în interesul legii și deciziile instanței supreme în hotărârile prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept nu trebuie nici ele probate, fiind izvoare de drept, spre deosebire de restul deciziilor jurisprudențiale care, dacă sunt invocate de către părți în susținerea cererilor lor, trebuie dovedite.

- *faptele negative nedefinite* nu pot fi în mod obiectiv dovedite, însă se probează faptul pozitiv contrar unui fapt negativ determinat. Faptele negative determinate pot fi însă probate, existând situații în care acest lucru este cerut chiar de anumite prevederi legale: de exemplu, art. 1.400 C. civ., pentru a dovedi că o condiție suspensivă negativă a căzut ca urmare a nerealizării evenimentului de care aceasta depindea, pentru a putea cere realizarea dreptului afectat de aceasta, respectiv art. 1.401 C. civ. privind condiția rezolutorie;

- *faptele notorii, faptele necontestate*, dacă instanța decide, față de circumstanțele cauzei, că nu mai este necesară dovedirea lor – art. 255 alin. (2) C. pr. civ.

1.3. Sarcina probei

Sarcina probei, respectiv obligația de a dovedi existența actului sau faptului juridic generator de drepturi și obligații, revine, în primul rând, *reclamantului* sau, altfel spus, celui care invocă dreptul sau obligația respectivă. Cel ce face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească, în afară de cazurile anume prevăzute de lege – art. 249 C. pr. civ. Reclamantul este cel căruia îi revine mai întâi sarcina de a dovedi cele pretinse – *actori incumbit probatio*. După ce reclamantul și-a probat pretențiile, în apărare revine rândul

pârâtului să dovedească faptele pe care își sprijină susținerile sale. Propunerea probelor se face de către reclamant prin cererea de chemare în judecată, iar de către pârât, prin întâmpinare – art. 254 alin. (1) C. pr. civ. Dacă pârâtul are pretenții proprii împotriva reclamantului, formulează o cerere reconvențională, revenindu-i lui sarcina probei asupra celor solicitate. Sarcina probei se inversează în cazul prezumțiilor legale, scutindu-l de dovada directă pe cel în favoarea căruia este stabilită, putând fi răsturnată prin proba contrară de către cealaltă parte, dacă este o prezumție relativă. Prin urmare, pe tot parcursul procesului, sarcina probei este împărțită între reclamant și pârât.

Dacă probele propuse nu sunt îndestulătoare pentru lămurirea în întregime a procesului, instanța va dispune ca părțile să completeze probele. De asemenea, judecătorul poate, din oficiu, să pună în discuția părților necesitatea administrării altor probe, pe care le poate ordona chiar dacă părțile se împotrivesc – art. 254 alin. (5) C. pr. civ. Astfel, în virtutea rolului său activ, judecătorul poate să dispună administrarea probelor pe care le consideră necesare, chiar dacă părțile se împotrivesc – art. 22 alin. (2) C. pr. civ. La cererea instanței, autoritățile competente sunt obligate să îi comunice, în termenul stabilit, toate informațiile, înscrisurile ori reglementările solicitate – art. 255 alin. (4) C. pr. civ.¹

De altfel, aceste soluții rezultă și din art. 10 și art. 11 C. pr. civ., care stabilesc, la nivel de principiu, obligațiile părților și implicarea terților în desfășurarea procesului². Astfel, conform art. 10 C. pr. civ., părțile au obligația, printre altele, de a-și proba pretențiile și apărările și de a contribui la desfășurarea fără întârziere a procesului – alin. (1). Dacă o parte deține un mijloc de probă, judecătorul poate, la cererea celeilalte părți sau din oficiu, să dispună înfățișarea acestuia, sub sancțiunea unei amenzi judiciare – alin. (2). Conform art. 11 C. pr. civ., orice persoană este obligată, în condițiile legii, să sprijine realizarea justiției, iar cel care se sustrage, fără motiv, de la îndeplinirea acestei obligații, poate fi constrâns să o execute, sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare și, eventual, daune-interese.

1.4. Condiții de admisibilitate a probei

Dovezile nu pot fi folosite în dezlegarea unei pricini decât dacă îndeplinesc cumulativ anumite condiții, care rezultă din enumerarea art. 255 C. pr. civ., precum și din interpretarea altor dispoziții referitoare la probe.

Astfel, pentru a fi admisă în proces, proba trebuie să îndeplinească, cumulativ, următoarele condiții:

- să fie *legală* – să nu fie oprită de lege – art. 255 alin. (1) C. pr. civ. Această cerință negativă se referă atât la dreptul material, cât și la dreptul procesual, fie ca mijloc de probă, fie în dovedirea unei împrejurări contrare legii. Proba cu înregistrarea unei convorbiri telefonice între un salariat și un alt salariat sau reprezentant al angajatorului, solicitată într-un litigiu împotriva angajatorului, este admisibilă, chiar dacă înregistrarea a fost efectuată fără acordul și/sau informarea prealabilă a interlocutorului, cu condiția asigurării unui just echilibru între dreptul la probă, pe de-o parte, și dreptul la viața privată, pe de altă parte, în sensul

¹ N.-H. Țiț, *Rolul activ al judecătorului în identificarea și calificarea actelor și faptelor deduse judecării. Câteva considerații*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 1/2021, pp. 174-199.

² N.-H. Țiț, *Drept Procesual Civil. Partea generală. Judecata în primă instanță*, Ed. Hamangiu, București, 2024.